

پیش نویس شماره ۱

راهکارهای رشد جمعیت

دبیرخانه شورای فرهنگ عمومی

اردیبهشت ۱۳۹۱

سالیان متمادی در کشور شعار «فرزند کمتر، زندگی بهتر» تبلیغ شده و سیاست‌گذاران دولتی و غیر دولتی از سیاست‌های کاهش جمعیت دفاع کرده‌اند. این مسئله، در تمام دوران‌ها بدیهی شناخته می‌شد و برای افراد جامعه تبدیل به تابویی گشته بود که کمتر کسی جرأت تردید نسبت به آن را داشت. در این زمان بود که رهبر معظم انقلاب و رئیس جمهور محترم در اقدامی تابو شکنانه با درک وضعیت بحرانی برای آینده نزدیک کشور، نسبت به این امر تردید وارد کردند. حال بایستی دید که چرا امروزه این موضوع از سوی رهبری و رئیس جمهور مطرح شده است. ایران در حال حاضر از باروری طبیعی^۱ به یک باروری ارادی^۲ رسیده است. فرض کنیم سیاست جمعیتی کشور بیست و اندی سال پیش با دید کارشناسی تهیه شده است، بدیهی است که پس از گذشت این مدت، بررسی سیاست‌ها، ارزیابی نتایج و امکان تجدید نظر احتمالی تقویت شده باشد. همانگونه که می‌دانیم، اولین و مهمترین وظیفه هر مسئول ارشد جامعه صیانت و اعتلاء جامعه است و حفاظت جامعه منوط به بقای نسل است. حال اگر به منابع داخلی و بین‌المللی مراجعه شود به اطلاعاتی بر می‌خوریم که زمینه‌ساز نگرانی است. یک شاخص شناخته شده زاد و ولد، نرخ باروری کلی (T.F.R) است.

منظور از نرخ باروری کلی تعیین تعداد فرزندان است که جانشین والدین شوند، اگر این شاخص در حد ۲/۱ بچه یا کمتر باشد به معنی کاهش تدریجی جمعیت و نهایتاً انقراض نسلی است. با مراجعه به ارقام مرکز آمار ایران و سازمان ملل در سال ۱۳۸۵ این رقم برای کل کشور ۱/۸ فرزند است. یعنی ۱۸ فرزند با ۲۰ نفر والدین جایگزین می‌شود که ۲ نفر کمتر از حد جانشینی است. این رقم در سال (۱۳۸۹) به حدود ۱/۶ فرزند برای هر مادر تخمین زده شده بود و حال بعد از سر شماری سال ۹۰ بایستی آمار دقیق را بررسی کرد. در صورت اثبات صحت رقم یاد شده، علی‌رغم نظر منتقدان و با ملحوظ داشتن عامل مهاجرت، موضوع پیری مفرط جمعیت دیگر جای شک و تردید ندارد. تاثیرات پیری جمعیت بر افزایش هزینه‌های دولت، از کمترین پیامدهای پیری جمعیت محسوب می‌گردد. همچنین تاثیرات اجتماعی- فرهنگی که در این زمینه رخ می‌دهد، سبب از هم گسستن فرهنگی جوامع می‌شود. پیری جمعیت سبب می‌گردد تا یک جامعه از رشد و بالندگی در مقابل جوامع دیگر عقب بماند و همچنین از لحاظ امنیتی در موضع ضعف قرار بگیرد. این امر با توجه به موقعیت کنونی ایران در عرصه بین-المللی از اهمیت بیشتری برخوردار خواهد بود. واقعیت‌های تاریخی نیز نشان می‌دهند که اساس و بنیاد شکل‌گیری برنامه‌های تنظیم خانواده که همواره مورد توجه و حمایت سازمان ملل و قدرت‌های بزرگ جهان از جمله آمریکا بوده، از سلطه و برتری طلبی این قدرت‌ها ریشه گرفته، و با گذشت زمان رنگ و لعاب کمک‌های بشردوستانه و رفاهی و توسعه‌ای به خود گرفته است.

البته این شرایط مختص ایران نیست و هم اکنون در تعدادی از کشورهای پیشرفته نیز نرخ باروری کلی آنها کمتر از ۲ است و جامعه پیری دارند. این کشورها با ارائه مشوق‌هایی تلاش دارند تا والدین را به داشتن فرزند بیشتر ترغیب کنند و کسی هم

^۱ منظور جامعه ای است که در آن استفاده از وسایل پیشگیری از حاملگی رایج نیست، و زاد و ولد کنترل نشده است.

^۲ منظور جامعه ای است که در آن استفاده از وسایل پیشگیری از حاملگی رایج شده، زاد و ولد حالت کنترل شده پیدا نموده است.

اقدامات آنها را منفی ارزیابی نمی‌کند. حال سوالی که در اینجا مطرح می‌شود این است که «تا چه زمانی باید مروج و پایبند سیاست‌های کاهش جمعیت باشیم و چرا با زیر حد جایگزینی رفتن جمعیت، همچنان بر این امر پایبند مانده‌ایم؟».

در این راستا سخنان رهبری و رئیس جمهور در مورد شکستن تابوی کنترل جمعیت بهتر فهم می‌گردد. در ادامه ابتدا نگاهی به راهکارهای جمعیتی تحقق سند چشم انداز داشته و سپس به بررسی وضع ایران در دهه‌های گذشته و پیش‌بینی آینده و ارائه راهکار می‌پردازیم.

سند چشم انداز و جمعیت کشور

با در نظر داشتن جمعیت تصریح شده سند چشم انداز برای کشور در سال ۱۴۰۴ و نیز ملاک قرار دادن وضعیت جمعیتی کشور در سال پایه ۹۰؛ روند تغییرات نرخ رشد و نرخ باروری و امید به زندگی جهت دستیابی به جمعیت ۱۰۴ میلیون نفری (طبق سند چشم انداز) برآورد شده است. بدیهی است، هرچه دامنه شناخت خصوصیات جمعیتی یک منطقه گسترش یابد و اطلاعات دقیق‌تری در دسترس باشد، پیش‌بینی‌های جمعیتی نیز از دقت و تفصیل بیشتری برخوردار خواهند شد و در مقابل هرچه مدت پیش‌بینی طولانی‌تر و محدوده مورد بررسی نامتجانس‌تر باشد، از دقت آن کاسته خواهد شد. در این برآورد، از روش ترکیبی با لحاظ کردن تغییرات باروری و مرگ و میر استفاده شده است.

سال	تعداد جمعیت کل	نرخ رشد	نرخ باروری	امید به زندگی
۹۰	75.5	1.3	1.6	71.1
۹۱	75.79	1.38	1.88	71.2
۹۲	77.03	1.62	2.16	71.4
۹۳	78.47	1.82	2.44	71.5
۹۴	80.08	2.02	2.72	71.6
۹۵	81.87	2.19	3	71.7
۹۶	83.82	2.33	3.28	71.9
۹۷	85.92	2.44	3.56	72
۹۸	88.16	2.54	3.84	72.1
۹۹	90.53	2.62	4.12	72.2
۴۰۰	93.02	2.68	4.4	72.4
۴۰۱	95.63	2.72	4.68	72.5
۴۰۲	98.33	2.75	4.96	72.6
۴۰۳	101.12	2.76	5.24	72.7
۴۰۴	104	2.76	5.52	72.9

جدول برآورد جمعیت (دستیابی به جمعیت ۱۰۴ میلیونی در سال ۱۴۰۴ طبق سند چشم انداز بیست ساله کشور)

زمینه‌های تاریخی تحولات جمعیتی در ایران

اگر نگاهی به زمینه‌های تاریخی تحولات جمعیت ایران داشته باشیم، متوجه می‌شویم که نرخ شدید رشد جمعیت کشور که در سال‌های نخست پس از انقلاب اسلامی (۱۳۵۷) شروع شده بود، در سال‌های اخیر تا حد زیادی کاهش یافته است. براساس نتایج سرشماری سال ۱۳۸۵ مرکز آمار ایران، جمعیت ایران برابر ۷۰/۵ میلیون نفر بوده، که ۳۵/۹ میلیون نفر آن را مردان و ۳۴/۶ میلیون نفر را زنان تشکیل می‌دهند که در مقایسه با جمعیت ۶۰ میلیون نفری سال ۱۳۷۵ مبین خالص افزایشی در حدود ۱۴/۸ درصد یا ۱۰/۴ میلیون نفر در این فاصله زمانی است. درصد رشد سالانه جمعیت کشور طی سال‌های ۱۳۸۵-۱۳۷۵ در کل کشور و به تفکیک نقاط شهری و روستایی به ترتیب برابر ۱/۶، ۲/۷۴ و ۰/۴- درصد بوده که مقایسه آن با رشدهای متناظر ۳/۹، ۵/۵ و ۲/۳ درصد در دهه ۱۳۶۵-۱۳۵۵ و ۱/۹۶، ۳/۲ و ۰/۳ درصد در دهه ۱۳۷۵-۱۳۶۵ حاکی از افت اساسی میزان‌های رشد جمعیت است. روند رشد جمعیت ایران از گذشته تا به حال نشان می‌دهد که متوسط میزان رشد سالانه جمعیت در دهه ۱۳۴۵-۱۳۳۵ برابر با ۳/۱ درصد در سال بوده است، لیکن در دهه پس از آن در فاصله سال‌های ۱۳۵۵-۱۳۴۵ با کاهش روبرو بوده و به ۲/۷۱ درصد در سال رسیده است. جمعیت کشور در دهه ۱۳۶۵-۱۳۵۵ از رشد بالائی برخوردار بوده و به ۳/۹ درصد در سال افزایش یافته است. در دهه دوم انقلاب، سیاست تعدیل جمعیت با کاهش نرخ مولید و کنترل آن حاصل گردید، در این دهه، نرخ رشد جمعیت از ۳/۹ درصد دهه قبل به ۱/۹۶ درصد در دهه ۱۳۷۵-۱۳۶۵ کاهش یافته و در دهه ۱۳۸۵-۱۳۷۵ به نرخ رشد ۱/۶۱ درصد رسیده است.

بررسی آمار و ارقام سرشماری‌های عمومی نفوس و مسکن و آمارگیری‌های جاری جمعیت نشان می‌دهد که ایران در دهه ۱۳۶۵-۱۳۵۵ با افزایش شدید باروری روبرو بوده است. به گونه‌ای که در اثر افزایش تعداد مولید، رشد طبیعی سالانه جمعیت کشور از ۲/۷ درصد در دهه ۱۳۵۵-۱۳۴۵ به ۳/۴ درصد در دهه ۱۳۶۵-۱۳۵۵ رسیده است.

دوره سرشماری	مناطق شهری	مناطق روستائی	کل
۱۳۳۵-۴۵	۵/۰۲	۲/۱۳	۳/۱۳
۱۳۴۵-۵۵	۴/۹۳	۱/۱۱	۲/۷۱
۱۳۵۵-۶۵	۵/۴۱	۲/۳۹	۳/۹۱
۱۳۶۵-۷۵	۲/۹۵	۰/۲۸	۱/۹۶
۱۳۷۵-۸۵	۲/۷۴	-۰/۴۴	۱/۶۱

در جدول شماره «۱» روند تحولات درصد رشد سالانه جمعیت کشور طی سال‌های ۱۳۸۵-۱۳۳۵ به تفکیک مناطق شهری و روستایی ارائه شده است. همچنان که ملاحظه می‌شود طی ۵۰ سال گذشته نرخ رشد جمعیت در مناطق روستایی به استثنای سال‌های ۱۳۶۵-۱۳۵۵ همواره در حال کاهش بوده و حتی از دهه ۱۳۷۵ به بعد درصد رشد سالانه جمعیت در مناطق روستایی منفی شده است. روند تغییرات رشد جمعیت در مناطق روستائی کشور نشان می‌دهد که طی چند دهه گذشته همواره پتانسیل مناطق روستائی کشور برای حفظ جمعیت سیر نزولی داشته است.

این وضعیت از یک سو ناشی از اعمال برخی از سیاست‌های تعدیل رشد جمعیت و از سوی دیگر ناشی از وقوع برخی تغییرات اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی در فرآیند تحول تاریخی این کشورها بوده است. به هم خوردن موازنه جمعیتی در این کشورها برخی از پیامدهای منفی جمعیتی را به دنبال داشته است.^۳

نتایج پیش بینی جمعیت کشور توسط مرکز مطالعات و پژوهش‌های جمعیتی در سناریوهای مختلف

در جدول شماره «۲» نتایج پیش‌بینی جمعیت کشور در صورت ادامه روند فعلی (نرخ‌های سال ۱۳۸۵) گزارش شده است. همچنان که ملاحظه می‌شود طبق این سناریو میزان باروری کل در طول دوره پیش‌بینی زیر سطح جانشینی است که از سال ۱۴۲۰ به بعد منجر به بروز رشد منفی جمعیتی خواهد شد.

جدول ۲- نتایج پیش‌بینی شاخص‌های جمعیتی ایران براساس سناریوی حد پایین بین سال‌های ۱۳۸۵ تا ۱۴۲۵

سال پیش‌بینی	تعداد جمعیت	میزان رشد جمعیت	زمان لازم برای دوبرابر شدن جمعیت	میزان خام مولد جمعیت	میزان خام مرگ و میر	میزان باروری کل	میزان تجدید نسل ^۴ ناخالص	میزان تجدید نسل خالص	میزان امید به زندگی
۱۳۸۵	۷۰.۵۰	۱.۲۱	۵۷.۸	۱۸.۶	۶.۵	۱.۸	۰.۸۸	۰.۸۴	۷۰.۴
۱۳۹۰	۷۴.۶۰	۱.۰۴	۶۷.۱	۱۶.۶	۶.۲	۱.۵۵	۰.۷۶	۰.۷۳	۷۱.۷
۱۳۹۵	۷۸.۰۴	۰.۷۸	۸۸.۸	۱۳.۹	۶.۱	۱.۴۴	۰.۷۰	۰.۶۸	۷۲.۸
۱۴۰۰	۸۰.۴۶	۰.۴۹	۱۴۱	۱۱.۲	۶.۲	۱.۳۶	۰.۶۶	۰.۶۵	۷۳.۹
۱۴۰۵	۸۱.۸۶	۰.۲۶	۲۶۶	۹.۳	۶.۷	۱.۳۰	۰.۶۳	۰.۶۲	۷۴.۹
۱۴۱۰	۸۲.۶۵	۰.۱۵	۴۶۵	۸.۹	۷.۵	۱.۳۰	۰.۶۳	۰.۶۲	۷۵.۹
۱۴۱۵	۸۲.۹۹	۰.۰۳	-	۸.۷	۸.۴	۱.۳۰	۰.۶۳	۰.۶۲	۷۶.۸
۱۴۲۰	۸۲.۷۱	-۰.۱۴	-	۸.۲	۹.۶	۱.۳۰	۰.۶۳	۰.۶۲	۷۷.۸
۱۴۲۵	۸۱.۵۸	-۰.۳۷	-	۷.۴	۱۱	۱.۳۰	۰.۶۳	۰.۶۲	۷۸.۵

^۳ با بهره‌گیری از آثار مختلف به ویژه «تحولات جمعیتی، چالش‌های پیش‌رو و لزوم تجدیدنظر در سیاست‌های جمعیتی ایران»، اثر دکتر محمد جواد محمودی
^۴ میزان ناخالص تجدید نسل نشان‌دهنده تعداد دخترانی است که جایگزین مادرانشان می‌شوند و شاخص جایگزینی نسل‌ها است، وقتی که این شاخص به کمتر از یک می‌رسد رشد جمعیت به زیر صفر میل می‌کند.

پیش بینی جمعیتی فوق مبتنی بر این مفروضات می باشد: ۱. میزان امید به زندگی بر اساس الگوی پیش بینی سازمان ملل در سناریوی حد پایین و با استفاده از مدل غربی کول و دمنی بوده است، ۲. میزان باروری کل بر اساس ۱/۵۵ فرزند برای هر مادر در سال ۱۳۹۰ برآورد شده و تغییرات آن مبتنی بر سناریوی حد پایین سازمان ملل تا سال ۱۴۲۵ می باشد.

در سناریوی دیگری، مرکز مطالعات و پژوهش های جمعیتی با استفاده از آمارهای سرشماری سال ۱۳۸۵ به عنوان سال پایه، نسبت به پیش بینی جمعیت کشور اقدام کرد. این پیش بینی جمعیتی بر اساس فرض افزایش سطح فعلی باروری از ۱/۵۵ فرزند برای هر مادر در سال ۱۳۹۰ و روند افزایش مناسب سطح باروری کل کشور طی ۴۰ سال آینده تا ۲/۵ فرزند برای هر مادر می باشد. این الگو تحت عنوان سناریوی رشد آهسته باروری کل معرفی شده است (جدول «۳»).

جدول ۳- نتایج پیش بینی شاخص های جمعیتی ایران بر اساس سناریوی افزایش آهسته باروری کل

(از ۱/۸ فرزند به حدود ۲/۵ فرزند) بین سال های ۱۳۸۵ تا ۱۴۲۵

سال پیش بینی	تعداد جمعیت	میزان رشد جمعیت	زمان لازم برای دو برابر شدن جمعیت	میزان خام موالید	میزان خام مرگ و میر	میزان باروری کل	میزان تجدید نسل ناخالص	میزان تجدید نسل خالص	میزان امید به زندگی
۱۳۸۵	۷۰.۵۰	۱.۲۱	۵۷.۸	۱۸.۶	۶.۵	۱.۸	۰.۸۸	۰.۸۴	۷۰.۴
۱۳۹۰	۷۴.۶۰	۱.۰۴	۶۷.۱	۱۶.۶	۶.۲	۱.۵۵	۰.۷۶	۰.۷۳	۷۱.۷
۱۳۹۵	۷۸.۶۰	۱.۰۱	۶۸.۹	۱۶.۲	۶.۱	۱.۶۸	۰.۸۲	۰.۸۰	۷۲.۸
۱۴۰۰	۸۲.۳۰	۰.۸۴	۸۲.۵	۱۴.۶	۶.۲	۱.۸۲	۰.۸۹	۰.۸۷	۷۳.۹
۱۴۰۵	۸۵.۴۳	۰.۶۹	۱۰۰.۸	۱۳.۴	۶.۵	۱.۹۵	۰.۹۵	۰.۹۳	۷۴.۹
۱۴۱۰	۸۸.۳۱	۰.۶۵	۱۰۷.۲	۱۳.۵	۷.۱	۲.۰۹	۱.۰۲	۱	۷۵.۹
۱۴۱۵	۹۱.۲۱	۰.۶۴	۱۰۷.۹	۱۴.۲	۷.۸	۲.۲۲	۱.۰۸	۱.۰۷	۷۶.۸
۱۴۲۰	۹۴.۱۶	۰.۶۲	۱۱۱.۳	۱۴.۷	۸.۵	۲.۳۶	۱.۱۵	۱.۱۴	۷۷.۸
۱۴۲۵	۹۶.۹۶	۰.۵۵	۱۲۵.۳	۱۴.۹	۹.۴	۲.۴۹	۱.۲۲	۱.۲۱	۷۸.۵

چون مسئله رشد جمعیت یک مسئله ساختاری است، به تدریج و همراه با تغییرات در ساختار اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی جامعه امکان تغییر سطح باروری وجود می آید، بنابراین امکان افزایش جمعیت صرفاً با بسته های تشویقی، بدون ایجاد تغییرات ساختاری، وجود ندارد.

با فرض مؤثر بودن بسته های تشویقی دولت، جدول فوق تنظیم شده است، همانطور که ملاحظه می شود در سال ۱۴۱۰ باروری کل به حدود ۲/۱ (سطح جانشینی) می رسد و پیش بینی می شود در سال ۱۴۲۵ به ۲/۵ فرزند افزایش یابد. بنابراین مشوق های جمعیتی به هیچ وجه باعث افزایش افسار گسیخته جمعیت نخواهد گردید.

جدول ۴- نتایج پیش بینی شاخص‌های جمعیت ایران بر اساس سناریوی افزایش تند باروری بین سالهای ۱۳۸۵-۱۴۰۵

سال پیش بینی	تعداد جمعیت (هزار)	میزان رشد جمعیت	میزان خام موالید	میزان خام مرگ و میر	میزان باروری کل	میزان امید زندگی
۱۳۸۵	۷۰.۵۰	۱.۲۱	۱۸.۶	۶.۵	۱.۸	۷۰.۴
۱۳۹۰	77.6	۲.۲۹	۲۹.۲	۶.۳	۲.۹۲	۷۱.۷
۱۳۹۵	۸۸.۶۴	۲.۷۸	۳۳.۷	۵.۹	۴.۰۵	۷۲.۸
۱۴۰۰	۱۰۲.۶۲	۲.۹۱	۳۴.۵	۵.۴	۵.۱۸	۷۳.۹
۱۴۰۵	۱۱۹.۱۴	۲.۹۹	۳۵	۵.۱	۶.۳	۷۴.۹

راهکارهای مقابله با کاهش جمعیت

در این بخش به ارائه راهکارهای رشد جمعیت می‌پردازیم. این راهکارها به سه بخش عمده کوتاه، میان و بلند مدت تقسیم می‌شود. راهکارهایی که مبنا را انجام ایده و مقدرات و تحقق آن در نظر گرفته شده است. هرکدام از این سه بخش، خود به راهکارهای سیاسی، اقتصادی و فرهنگی اجتماعی تقسیم شده و این موارد نیز خود به راهکارهای سلبی و ایجابی تقسیم می‌شود که در قالب جدول زیر نمایش داده شده است.

راهکارها		سیاسی		اقتصادی		فرهنگی-اجتماعی	
کوتاه مدت	سلبی	ایجابی				سلبی	ایجابی
	سلبی	ایجابی					
میان مدت	سلبی						
بلند مدت						سلبی	ایجابی

ارائه اجمالی راهکارها

اصلاح و تغییر سیاست‌های کلان در مبارزه با رشد جمعیت	راهکارهای کوتاه مدت
حذف یارانه‌های جلوگیری از بارداری و ابزار پیشگیری	
اصلاح برنامه‌های رسانه ای	
تولید محتوا در جهت تبیین و ترویج رشد جمعیت	
جریان سازی علمی در جهت تقویت نظرات مربوط به رشد جمعیت	
اعطای تسهیلات مالی	راهکارهای میان مدت
متناسب سازی جنسیتی رشته‌های دانشگاهی	
سفارش پژوهش و حمایت از آن در جهت تبیین اثرات مثبت افزایش جمعیت	
تغییر و اصلاح وضعیت اشتغال زنان و حمایت از مشاغل و تعاونی‌های خانگی	راهکارهای بلندمدت
تقویت و گسترش ازدواج آسان	
سربازی زنان	
تاکید بر روی نقش مادری و ارائه الگوهای موفق مادری	
برنامه‌ریزی در زمینه تقویت نگرش دینی در زمینه رزاقیت، توکل و توسعه رزق الهی	

ارائه تفصیلی راهکارها

۱. راهکارهای کوتاه مدت

۱.۱. سیاسی

۱.۱.۱. سلبی

- ۱.۱.۱.۱. اصلاح قوانین تعدد فرزندان در تمامی عرصه‌ها در جهت افزایش جمعیت
- ۱.۱.۱.۲. تهیه آیین‌نامه و بخش‌نامه جهت حذف و ممنوعیت اجرای برنامه تنظیم خانواده در مراکز بهداشتی از سوی وزارت بهداشت
- ۱.۱.۱.۳. حذف و اصلاح قوانین استخدامی و قانون خدمات کشوری همسو با کاهش جمعیت و بازدارنده افزایش باروری

۱.۱.۲. ایجابی

- ۱.۱.۲.۱. تصویب قوانین حمایتی از تعداد فرزند بیشتر
- ۱.۱.۲.۱.۱. استفاده از شیوه پلکانی در طرح‌های حمایتی از تعداد فرزند بیشتر

- ۱.۱.۲.۱.۲ اعطای معافیت و کاهش خدمت نظام وظیفه به جوانانی که دارای دو فرزند و بیشتر می‌باشند.
- ۱.۱.۲.۱.۳ حمایت بیشتر از زنان کارمند به ویژه باردار و دارای فرزند زیر ۵ سال، در قالب تصویب قوانین حمایتی مانند افزایش مرخصی با حفظ سمت سازمانی یا دورکاری، کار پروژهای، تلفنی و...
- ۱.۱.۲.۱.۴ اولویت استخدام پدران خانواده‌های بیش از ۳ فرزند

۱.۲. اقتصادی

- ۱.۲.۱.۱ حذف یارانه‌های اختصاص یافته به راه‌ها و ابزارهای پیشگیری از بارداری و قرار دادن تعرفه بر روی ابزار و لوازم جلوگیری از بارداری
- ۱.۲.۱.۲ تشکیل بازارچه‌های دائمی برای تهیه جهیزیه ارزان قیمت و خدمات لازم در زمینه ازدواج
- ۱.۲.۱.۳ پرداخت یارانه به درمان ناباروری و تعمیم بیمه‌ها

۱.۳. فرهنگی اجتماعی

۱.۱.۱. سلبی

- ۱.۱.۱.۱ کاهش و جلوگیری از تبلیغ:
  - ۱.۱.۱.۱.۱ خانواده‌های پرجمعیت به عنوان خانواده‌ای فقیر
  - ۱.۱.۱.۱.۲ خانواده‌هایی بدون فرزند یا خانواده‌های تک فرزندی به عنوان خانواده‌ای موفق
  - ۱.۱.۱.۱.۳ افرادی که در سنین بالا هنوز ازدواج نکرده‌اند به عنوان یک فرد موفق یا افراد مشهوری که در سنین بالا ازدواج می‌کنند
  - ۱.۱.۱.۱.۴ فرهنگ‌هایی که در آن بدون بچه می‌توان کارها را انجام داد
  - ۱.۱.۱.۱.۵ مهریه‌ها و جهیزیه‌های سنگین
  - ۱.۱.۱.۱.۶ مراسمات پرزرق و برق ازدواج
  - ۱.۱.۱.۱.۷ شعارهای ضد جمعیتی مانند: فرزند کمتر زندگی بهتر، فرزند کمتر رفاه بیشتر

۱.۱.۲. ایجابی

- ۱.۱.۲.۱ جریان سازی با کمک اساتید حوزه و دانشگاه در زمینه افزایش جمعیت و پاسخگویی به نظرات مخالف در ارتباط با افزایش جمعیت در قالب‌هایی همچون همایش‌ها، سمینارها، کتب، سایت‌ها و...
- ۱.۱.۲.۲ بهره گیری از حوزه‌های علمیه، فتاوا و نظرات مراجع در رابطه با افزایش جمعیت و همچنین تبیین احکام فقهی راه‌های ممنوع و غیر شرعی جلوگیری از بارداری
- ۱.۱.۲.۳ تولید محتوا:

۱.۱.۲.۳.۱. جمع‌آوری و احصاء دیدگاه‌های اسلامی و آیات و روایات و ترویج ارزش‌های دینی در ارتباط با جمعیت و جمع‌آوری احادیث ترغیب‌کننده به فرزندداری و ازدیاد نسل (مانند: رسول گرامی اسلام (ص) می فرمایند: تناکحوا تناسلوا اباهی بکم الامم یوم القیامه (مستدرک الوسائل جلد چهارده ص ۱۵۳)

۱.۱.۲.۳.۲. ازدواج آسان در کلام حضرت امام و رهبری

۱.۱.۲.۳.۳. پیرامون ازدواج‌های اهل بیت (علیهم السلام) و علمای اسلام

۱.۱.۲.۳.۴. تربیت فرزند و ازدواج به موقع

۱.۱.۲.۳.۵. شعارهای مناسب در زمینه رشد جمعیت

۱.۱.۲.۳.۶. حامل‌های فرهنگی مانند فیلم و سریال و کتاب و سایت و ... از مادرانی که ۳ فرزند به بالا دارند و دارای برجستگی خاصی هستند مانند مادران شهدا و ....

۱.۱.۲.۴. ترویج و تحسین فرزنددارشدن از سوی صدا و سیما؛ نمایش زیبا از فرزندداری، حاملگی، فرزند زیاد در انواع قالب‌های برنامه‌های صدا و سیما

۱.۱.۲.۵. تهیه فیلم، سریال و مستند از زندگی خانواده‌های پرجمعیت موفق

۱.۱.۲.۶. طراحی مسابقات تلویزیونی برای خانواده‌های پرجمعیت

۱.۱.۲.۷. به تصویر کشیدن مراسمات ساده ازدواج به عنوان مراسمات الگو در قالب‌های مختلف

۱.۱.۲.۸. به تصویر کشیدن امکان پذیر بودن زندگی با والدین و نهی تبلیغات منفی علیه آن در قالب‌های مختلف

۱.۱.۲.۹. تولید برنامه در زمینه نقش جمعیت در زوال تمدن‌ها، امنیت سیاسی، اجتماعی، اقتصادی

۱.۱.۲.۱۰. تولید برنامه در زمینه کاهش توقعات جوانان و خانواده‌ها در زمینه مسکن، اشتغال، مراسمات ازدواج و ...

۱.۱.۲.۱۱. معرفی مادران دارای ۲ فرزند شهید به بالا و استفاده از حضور آنان در محیط‌های اجتماعی و آموزشی مانند مدارس و دانشگاه‌ها و مساجد و ...

۱.۱.۲.۱۲. ترویج و تبلیغ فواید بهداشتی و پزشکی بارداری برای زنان

۱.۱.۲.۱۳. تبیین و تبلیغ جهاد زنان در فرزند بیشتر، طرح جهاد مادر

۱.۱.۲.۱۴. ترویج و اشاعه اصطلاحات و ضرب المثلهایی با موضوع فرزندداری و تولید نسل (مثل ضرب المثل هر آنکس که دندان دهد نان دهد)

۱.۱.۲.۱۵. بهره‌گیری از تجارب بین‌المللی در زمینه افزایش جمعیت

۱.۱.۲.۱۶. تبلیغ در جهت کاهش استفاده از داروهایی که موجب سقط می‌شود. مثل داروهای ضد التهاب غیراستروئیدی (NSAIDs) همچون ایبوپروفن و آسپیرین.

۱.۱.۲.۱۷. تبیین فواید و محاسن رشد جمعیت در حوزه سیاست و اقتصاد

۱.۱.۲.۱۸. بازنگری و تغییر عنوان هفته «جمعیت و تنظیم خانواده» به هفته «جمعیت و تعالی خانواده»

۱.۱.۲.۱۹. ترغیب صاحبان سخن و قلم در جهت ترویج ازدواج

۱.۱.۲.۲۰. ارائه الگوهایی زندگی های موفق با مهریه اندک

۲. راهکارهای میان مدت

۲.۱. سیاسی

۲.۱.۱. سلبی

۲.۱.۱.۱. حذف قانون سنوات تحصیلی برای زنان صاحب فرزند و یا افزایش سنوات تحصیلی برای آنها و نگرفتن

هزینه اضافه جهت ادامه تحصیل آنها

۲.۱.۱.۲. اخراج نکردن دانش آموزان دختر از مدارس به دلیل ازدواج تا پایان دبیرستان یا تخصیص مدارس

متعدد و در دسترس ویژه دختران ازدواج کرده

۲.۱.۱.۳. کم کردن حضور زنان در محل کار از طریق قالب‌های دورکاری، پروژه‌ای، کاهش ساعت‌کاری و

زمینه‌سازی برای حضور بیشتر در خانه

۲.۱.۱.۴. مبارزه با شبکه‌های مردم نهاد مروج کاهش جمعیت و برهم زنده کیان خانواده در فضای حقیقی و

مجازی

۱.۳.۱. ایجابی

۱.۳.۱.۱. تناسب سازی جنسیتی در رشته‌های دانشگاهی و متناسب‌سازی رشته‌ها با خلقیات

زنان و خانواده

۱.۳.۱.۲. ایجاد یک دوره مانند دوره سربازی برای زنان در راستای آماده‌سازی آنها برای اشتغال،

ادامه تحصیل، مهارت‌های زندگی و موارد دیگر^۵

۱.۳.۱.۳. افزایش سنوات تحصیلی برای مردان و زنان صاحب فرزند

۱.۳.۱.۴. قرار دادن حد قانونی برای میزان مهریه

۱.۳.۱.۵. تشکیل ستاد خیران ازدواج (همانند ستاد خیران مدرسه‌ساز)

۱.۳.۱.۶. شناسایی خلأهای قانونی کیفری در زمینه جرائم جنسی و تدوین مقررات و پیگیری

نحوه اجرای قوی

۲.۲. اقتصادی

۲.۲.۱. اعطای بیمه به تمامی فرزندان خانواده با نرخ بیمه یکسان

^۵. از آنجا که این مورد یک ایده نو می‌باشد لذا در صورت تصویب، به شورای فرهنگ عمومی ارجاع داده شود تا محتوا و جزئیات آن به روشنی تبیین گردد.

۲.۲.۲. پرداخت کمک هزینه‌های زایمان توسط دولت و اعطای تسهیلات مالی و رفاهی برای مردان در هنگام زایمان همسران‌شان

۲.۲.۳. پرداخت مبلغی به عنوان هدیه از سوی دولت به ازای تولد هر فرزند

۲.۲.۴. اعطای تسهیلات برای ازدواج سنین پایین مانند افزایش وام ازدواج به صورت پلکانی با الویت بر سنین پایین (با افزایش سن، از تسهیلات کم شود)

۲.۲.۵. اعطای سهام عدالت به صورت پلکانی (بر اساس سن) به زوجین

۲.۲.۶. تسهیلات به خانواده‌های پرجمعیت به منظور رفاه بیشتر آنان مانند وام خودرو، اعطای وام مسکن برای مساحت بالا

۲.۲.۷. توسعه خوابگاه‌های متاهلی در جهت تسهیل ازدواج در دوران دانشجویی

۲.۲.۸. ارائه تسهیلات برای مجموعه‌های مهیا کننده اسباب ازدواج

۲.۲.۹. حمایت از مشاغل و تعاونی‌های خانگی برای زنان

۲.۲.۱۰. قراردادن مشوق‌هایی برای دارندگان مهریه اندک (پرداخت وام بیشتر، تسهیلاتی مثل مسکن مهر و...

۲.۳. فرهنگی اجتماعی

۲.۳.۱.۱. مبارزه با ایجاد زمینه‌های کودک‌سالاری و القای یک جنبه حقوق کودک در مقابل والدین

۲.۳.۱.۲. حذف مطالب القای مطلوبیت خانواده کوچک و اختصاص سرفصل‌هایی به موضوع افزایش جمعیت و تکثر نسل سالم و صالح

۲.۳.۱.۳. تبیین آثار مخرب جلوگیری از بارداری و عوارض داروهای ضدبارداری بر سلامت روحی و جسمی زنان

۲.۳.۱.۴. برنامه‌سازی در قالب‌های مختلف در جهت تبیین عوارض کاهش جمعیت و فرزند کم

۲.۳.۱.۵. تبلیغ در جهت کاهش و جلوگیری از استفاده از روش‌های اضطراری پیشگیری از بارداری

۲.۳.۱.۶. افزایش آگاهی‌های مردم درباره مضرات سزارین و استفاده هر چه بیشتر از روش بارداری طبیعی

۲.۳.۱.۷. ساماندهی مشاوره ازدواج و همسریابی و اصلاح و تغییر در محتوای مشاوره قبل از ازدواج و تدوین اصول و شیوه‌های مشاوره جهت افزایش جمعیت

۲.۳.۱.۸. اصلاح محتوای درس تنظیم خانواده در دانشگاه‌ها و تدوین محتوایی جایگزینی آداب زندگی اسلامی

۲.۳.۱.۹. تشویق توسط خطباء، ائمه جمعه و مبلغین برای طرح افزایش جمعیت (تبلیغ چهره‌های مذهبی برای افزایش فرزنددار شدن)

۲.۳.۱.۱۰. تنظیم و تدوین برنامه‌های درسی دانشجویان پسر جهت فراهم کردن فضای زمانی مناسب جهت اشتغال

۲.۳.۱.۱۱. تنظیم و تدوین برنامه‌های درسی دانشجویان دختر جهت فراهم کردن فضای زمانی مناسب جهت

خانه‌داری

۲.۳.۱.۱۲. دوره‌های آزاد فنی و حرفه‌ای با استفاده از امکانات هنرستان‌ها در کسب مهارت‌های شغلی
۲.۳.۱.۱۳. تقویت آموزش‌های کودک‌یاری و خانه‌داری در مقطع راهنمایی و دبیرستان برای دختران
۲.۳.۱.۱۴. برگزاری جلسات آموزش برای مشاورین مدارس دخترانه در زمینه ازدواج و خانه‌داری به هنگام گسترش تحصیلات کاربردی _ هنرستان برای عموم و افزایش رشته‌های کاربردی زنانه در هنرستان‌های دخترانه مثل خیاطی و تربیت فرزند ...

۲.۳.۱.۱۵. ارائه الگوهای رژیم غذایی مناسب فرزندآوری و تقویت جسمی مردان و زنان (احیای رژیم سنتی)
۲.۳.۱.۱۶. ارائه مشاوره‌های رایگان برای والدین تک فرزند در مراکز مشاوره در جهت ترغیب به افزایش فرزند
۲.۳.۱.۱۷. ترویج بچه‌دار شدن در فضای شهری در قالب مناسب‌سازی شهری از سوی شهرداری برای حضور زنان دارای فرزند و در نظر گرفتن امتیازات شهری برای این زنان مانند قرار دادن مکانی در اتوبوس برای زنان حامله و یا در اختیار قرار دادن امکانات تفریحی و دیگر امکانات شهرداری برای زنان دارای

فرزند

۲.۳.۱.۱۸. تشویق علما برای ارائه احادیث و روایات مبنی بر ضرورت مهریه اندک و نهی از مهریه زیاد
۲.۳.۱.۱۹. بهره‌گیری از ظرفیت خطبای جمعه پیرامون ازدواج آسان در مناسبت‌های خاص
۲.۳.۱.۲۰. برگزاری جشنواره با موضوع سنت‌های صحیح بومی و اسلامی در ازدواج
۲.۳.۱.۲۱. سوق دادن افراد واقف به سمت وقف در زمینه ازدواج مثل وقف مسکن برای جوانان و...
۲.۳.۱.۲۲. ارائه الگوی جمع بین تحصیلات و شاغل بودن بانوان با فرزندداری
۲.۳.۱.۲۳. سفارش و حمایت از پژوهش در زمینه‌های:

۲.۳.۱.۲۳.۱. حمایت از پژوهش‌های جمعیتی مستقل و منصف و مصلحت شناس
۲.۳.۱.۲۳.۲. ارائه شاخص و الگوهای اسلامی با توجه به احادیث با موضوع رشد جمعیت و تعدد

فرزند

۲.۳.۱.۲۳.۳. رابطه رشد جمعیت و ثروت

۳. راهکارهای بلند مدت

۳.۱. سیاسی

۳.۱.۱.۱. بازنگری لایحه حمایت از کودکان و نوجوانان برای ایجاد ضمانت‌های لازم برای والدین در ایفای نقش‌های تربیتی با رویکرد تشویق به تعدد اولاد

۳.۱.۱.۲. رصد مداوم تحولات جمعیتی و ترسیم الگوی رشد جمعیت براساس آمایش سرزمین و توسعه ایرانی

اسلامی و تدوین سیاست‌ها و برنامه‌های جمعیتی کشور منطبق با الگو

۳.۱.۱.۳. اصلاح و تغییر سیاست‌های کلان در مبارزه با رشد جمعیت

۳.۱.۱.۴. مدیریت جریان مهاجرت و اتخاذ راهکارهایی برای مهاجرت معکوس با اولویت انتقال جمعیت به روستا

و شهرهای کوچک و همچنین مهاجرت به داخل کشور

۳.۱.۱.۵. تدوین برنامه حضور اجتماعی و اشتغال زنان متناسب با مسئولیت خانوادگی

۳.۱.۱.۶. به رسمیت شناختن شغل خانه‌داری با طرح لوایح و قوانین حمایتی از آن

۳.۱.۱.۷. اعطای مدرک معتبر به زنان موفق دارای ۵ فرزند و استفاده از ایشان به عنوان مربیان تربیتی در محلات

و مدارس و مساجد

۳.۱.۱.۸. تقویت موسسات مردمنهاد متمرکز بر امر ازدواج آسان

۳.۱.۱.۹. تاسیس و تقویت مراکز تحقیقاتی دانشجویی به منظور اشتغال دانشجویی

۳.۱.۱.۱۰. تدوین سند «ارتقاء امنیت زنان و کودکان» و آیین نامه اجرایی با عنایت به سیاست افزایش

جمعیت

۳.۱.۱.۱۱. تاسیس انجمن و تشکل بین المللی ازدیاد فرزند و استحکام خانواده یا دوستی کودک و ازدیاد

نسل با الویت عضویت کشورهای اسلامی

۳.۱.۱.۱۲. تشکیل بانک اطلاعاتی در زمینه ازدواج در کلان‌شهرها به منظور آسان‌تر شدن همسریابی

۳.۲. اقتصادی

۳.۲.۱.۱. حمایت و مشارکت دولت با خانواده‌ها در تامین اعتبار برای طرح‌های مختلف آتیه کودکان مانند مسکن،

ازدواج، سرمایه کار و... برای جوانان (طرح‌هایی که والدین برای آینده فرزندان در زمینه‌های مختلف با

همکاری دولت انجام می‌دهند)

۳.۳. فرهنگی اجتماعی

۳.۳.۱. سلبی

۳.۳.۱.۱. از میان بردن این تفکر که افزایش تعدد فرزندان به معنای در مضیقه اقتصادی قرار گرفتن است «و

لا تقتلوا اولادکم خشیه املاق نحن نرزقههم و ایاکم ان قتلهم کان خطاً کبیراً» (آیه ۳۱ سوره اسراء)

۳.۳.۱.۲. تلاش برای تغییر برخی از نگرش‌های به وجود آمده در مورد ارزش باری بودن و به هم خوردن تناسب

اندام در صورت فرزنددار شدن

۳.۳.۲. ایجابی

۳.۳.۲.۱. تاکید بر روی نقش مادری و ارائه الگوهای موفق مادری

۳.۳.۲.۲. ارائه حامل‌های فرهنگی حاوی نقش مادر مانند شعر، داستان، رمان و ...

۳.۳.۲.۳. سوق دادن خانم‌ها به رشته‌هایی که در منزل می‌توان آن را انجام داد

۳.۳.۲.۴. برنامه‌ریزی در زمینه تقویت نگرش دینی در زمینه رزاقیت، توکل و توسعه رزق الهی و اجتناب ترس از فقر به واسطه فرزند بیشتر

- همه دستگاههای عضو شورای فرهنگ عمومی موظف اند بر اساس سیاست‌های حاکم بر موضوع، و با توجه به راهکارهای موجود در این نسخه، برنامه‌های خود را حداکثر ظرف دوهفته به دبیرخانه شورای فرهنگ عمومی ارائه نمایند.
- مصوبه فوق پس از طی مراحل تصویب در شورای فرهنگ عمومی و شورای عالی انقلاب فرهنگی با محوریت معاونت راهبردی و نظارت ریاست جمهوری، توسط همه دستگاههای مکلف به اجرا در خواهد آمد.

This document was created with Win2PDF available at <http://www.daneprairie.com>.
The unregistered version of Win2PDF is for evaluation or non-commercial use only.